NUORTEN TULEVAISUUSKUVAT 2067

Raportti Tulevaisuusvaliokunnalle

Katariina Heikkilä ja Tuulia Nevala. Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto

Sisällysluettelo

1. Tutkimuksen lyhyt esittely....1
2. Keskeiset havainnot tulevaisuusleirien tuloksista....1
3. Tulevaisuuskuvat ja nuorten kommentit....5
4. Johtopäätökset....18
Työ, asuminen ja elämäntapa nuorten toiveissa....18
Unelmatulevaisuuden esteet....19
Tulevaisuusajatteluun orientoituminen ja yhteiskuntaan osallistumien....19
Nuorten tulevaisuuskuvat 2067-hankkeen tulosten seitsemän keskeistä teemaa....20
Lähteet....23

Raportti pohjautuu tutkimushankkeen Nuorten tulevaisuuskuvat 2067 alkuperäiseen materiaaliin ja siitä laadittuun raporttiin Heikkilä, K., Nevala, T., Ahokas, I., Hyttinen, L. & Ollila, J. 2017. Nuorten tulevaisuuskuvat 2067. Näkökulma suomalaisen yhteiskunnan kehittämiseksi. eJulkaisuja 6/2017. http://ty.fi/nuoret-2067.

1. Tutkimuksen lyhyt esittely

Nuorten tulevaisuuskuvat 2067 -hankkeen tavoite oli rohkaista nuoria vaihtoehtoisten tulevaisuuksien aktiiviseen pohdintaan ja tuottaa sen perusteella tutkimustietoa siitä, minkälaisia asioita nuoret kokevat merkityksellisinä nyt ja tulevaisuudessa. Hankkeessa keskityttiin myönteisiin tulevaisuuskuviin, joiden pohtimisen ajatellaan kannustavan aktiiviseen tulevaisuusajatteluun negatiivisia tulevaisuuskuvia enemmän (esim. Rubin 2002, 30–31).

Tutkimusaineistoa kerättiin kahdessa vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa järjestettiin seitsemän tulevaisuusleiriä oppilaitoksissa eri puolilla Suomea. Toiminnallisilla tulevaisuusleireillä 208 kohderyhmään kuuluvaa 16–20-vuotiasta nuorta hahmotteli omaa unelmatulevaisuuttaan muun muassa kirjoittaen, piirtäen, äänestäen ja rekvisiitan avulla rakennellen. Tulevaisuusleirit toteutettiin joulukuun 2015 ja maaliskuun 2016 välisenä aikana.

Tulevaisuusleireiltä saadun aineiston analyysin pohjalta tutkijat muodostivat kuusi erilaista tulevaisuuskuvatarinaa, joista tehtiin verkkokysely. Hankkeen tiedonkeruun toisessa vaiheessa verkkokysely lähetettiin eri puolille Suomea etukäteen valittuihin oppilaitoksiin, joissa kohderyhmän nuoret arvioivat valmiita tulevaisuuskuvia. Kysely oli auki joulukuun 2016 ja maaliskuun 2017 välisen ajan, jolloin nuoret pohtivat esitettyjä tulevaisuuskuvia toivottavuuden ja todennäköisyyden näkökulmista sekä kuvailivat lisäksi omaa unelmatulevaisuuttaan. Kyselyyn vastaajista lopullisessa analyysissa on mukana 527 vastausta. Vastaajista 440 on suomenkielisiä ja 87 ruotsinkielisiä. Lukioissa opiskelee runsaat 280 ja ammatillisissa oppilaitoksissa reilut 240. Poikia vastaajista on 270 ja tyttöjä 249, lisäksi muutama vastaaja ei halunnut ilmaista sukupuoltaan tai valitsi kohdan muu.

2. Keskeiset havainnot tulevaisuusleirien tuloksista

Tulevaisuusleirit sisälsivät neljä toiminnallista rastia, joiden teemat keskittyivät toimeentuloon, asumiseen, vapaa-ajanviettoon sekä arvoihin. Leireiltä saadun aineiston perusteella voidaan sanoa, että tulevaisuusleireille osallistuneiden nuorten tulevaisuuteen liittämät käsitykset ja odotukset heijastavat monin paikoin ympäröivän yhteiskunnan arvojen ideaalia. Vaikutteita nuoret saavat muun muassa perheenjäseniltä, ystäväpiiristä, koulusta ja mediasta. Leireille osallistuneiden nuorten keskuudessa on suosittua asua ydinperheen kanssa suuressa omakotitalossa, mikä sijaitsee monissa kuvauksissa lähellä kaupunkia ja palveluita. Kesämökkihaaveiden sijaan asumisessa painotetaan vesistön läheisyyttä ja ympäröivää luontoa sekä kaupunkiasumisessa että kaupungin ulkopuolella. Suomen lisäksi osa asumisen tulevaisuuteen liittyvistä tulevaisuuskuvista sijoittuu joko suurkaupunkiin Euroopassa tai Yhdysvalloissa, tai vaihtoehtoisesti aurinkorannalle palmujen alle.

Valtaosa leirien nuorista ilmoittaa ajattelevansa omaa tulevaisuuttaan. Jotkut kuitenkin ilmoittivat, että eivät ajattele tulevaisuuttaan. Tässä poikien ja tyttöjen välillä on ero, sillä 18 % pojista ei vastausten mukaan ajattele tulevaisuuttaan, mutta tytöistä samoin vastasi vain neljä prosenttia. Oman ja Suomen tulevaisuuden arvioissa nuorten vastauksista nousee selvästi esiin tulevaisuuskuvien kahtiajakoisuus. Omaan tulevaisuuteen liittyvät tulevaisuuskuvat ovat yleensä positiivisia, kun taas Suomen tulevaisuuteen liittyvät tulevaisuuskuvat ovat melko negatiivisia (kuvio 1). Nuorista runsas 90 % näkee, että omaan tulevaisuuteen voi vaikuttaa mutta 67 % kokee, että suomalaiset voivat vaikuttaa maansa tulevaisuuteen. Erityisen selvästi kahtiajako näkyy tulevaisuuden optimismin suhteen (kuvio 1). Kolme neljästä suhtautuu optimistisesti omaan tulevaisuuteensa, mutta vain vajaa 20 % suhtautuu Suomen tulevaisuuteen optimistisesti. Vastaavanlaisista eroista nuorten ajattelussa on raportoitu aikaisemmin Rubinin (2000) tutkimuksessa ja asiaan on kiinnitetty myös kansainvälistä huomiota (Eckersley 1999; Hicks & Holden 2007).

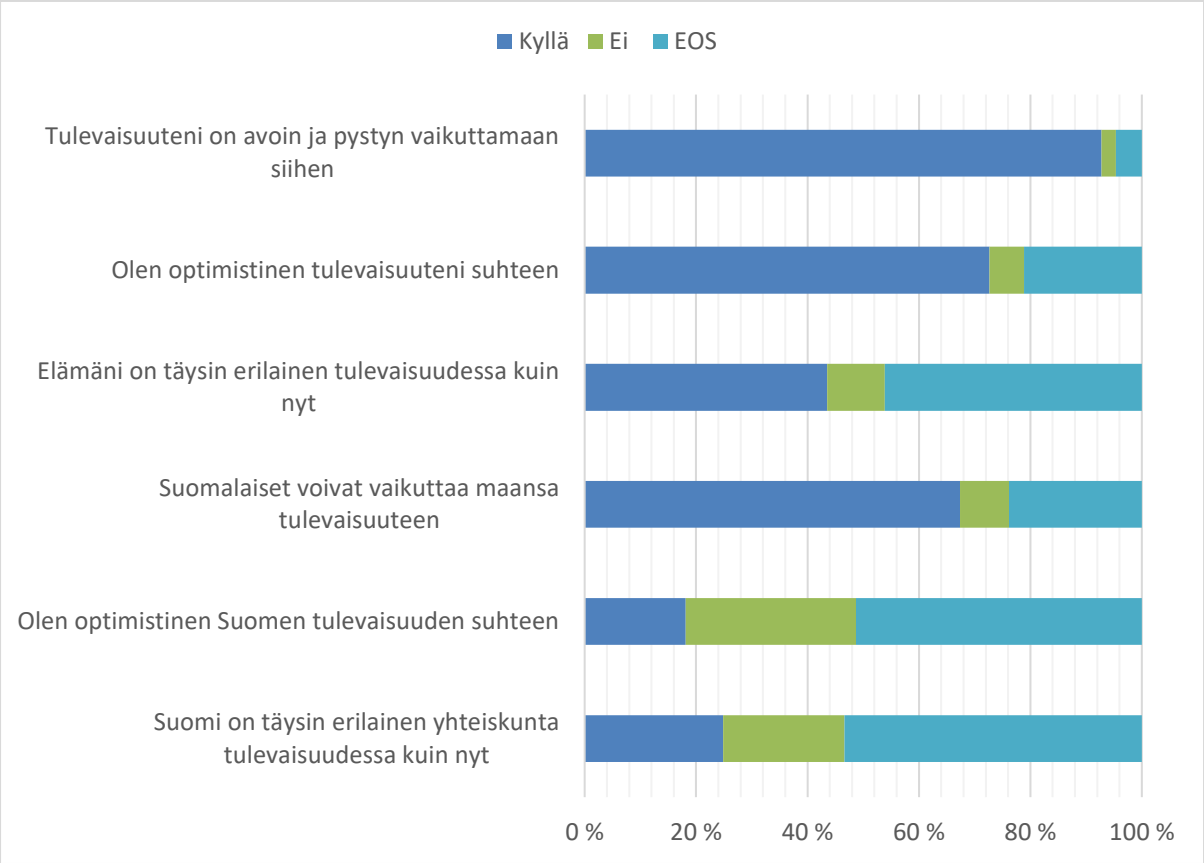

Kuvio 1. *Leiriosallistujien arviot omasta ja Suomen tulevaisuudesta.*

Tulevaisuuskuvien kahtiajako perustunee kokemukseen siitä, että henkilökohtaiseen tulevaisuuteen voi vaikuttaa helpommin kuin Suomen asioihin tai globaaliin kehitykseen. Tulevaisuusleirit järjestettiin vuosien 2015 lopulla ja 2016 alussa, jolloin mediassa paljon esillä olleet lama, työttömyys ja pakolaiskriisin kasvu ovat voineet vaikuttaa jossain määrin nuorten negatiivisiin kokemuksiin tulevaisuuden näkymistä. Kansallista ja kansainvälistä positiivista tulevaisuutta varjostaa nuorten ajatuksissa muun muassa huoli lisääntyvästä työttömyydestä. Kaikista leiriläisistä vain reilu 10 % arvioi työttömyyden vähentyvän tulevaisuudessa. Nuorilta siis puuttuu uskoa siihen, että tulevaisuudessa suurimmalla osalla suomalaisista on

mahdollisuus työhön ja yhteiskuntamme olisi kyennyt ratkaisemaan työttömyyteen liittyviä ongelmia. Lisäksi ilmastonmuutoksen vaikutusten lisääntyminen on yksi nuorten huolenaiheista ja vesi- ja ruokakriisien aiheuttaman pakolaisuudenkin nähdään kasvavan. Globaalista näkökulmasta tarkasteltuna nuoret ajattelevat, että tulevaisuudessa heidän kulutustottumuksissaan näkyy halu vaikuttaa ilmastonmuutokseen ja pojat uskoivat tähän tyttöjä vahvemmin.

Tulevaisuusleireillä olleet nuoret ovat erittäin ympäristötietoisia ja haluavat, että heidän tulevaisuutensa maailma rakentuu ekologisesti tuotettujen energiaratkaisujen varaan. Tulokset voivat heijastaa ympäristöasioista käytävää yleistä keskustelua esimerkiksi oppilaitoksissa, kotona ja mediassa, mutta aineistossa esiintyvän ympäristötietoisuuden merkittävyyden perusteella nuoret todennäköisesti kuvailevat nimenomaan omaa unelmatulevaisuuttaan. Kodin sijainnin osalta nuorten mielipiteet jakautuvat kaupunkiasumiseen ja sitä rauhallisempaan sijaintiin, mutta selvästi tärkeänä asumisen valintakriteerinä pidetään hyviä peruspalveluja ja liikenneyhteyksiä (kuvio 2). Kuviosta 2 nähdään myös, että noin kolmasosa tulevaisuusleireille osallistuneista nuorista haluaa asua tulevaisuudessa lähellä kotiseutua ja 85 % haaveilee omistusasunnosta. Tutkimusten mukaan näyttää siltä, että asuinpaikkakunta ja se, minkäkokoisesta asuinympäristöstä on kotoisin, vaikuttaa myös nuorten tulevaisuuden asumismieltymyksiin (esim. Kupari 2011; Penttinen 2016).

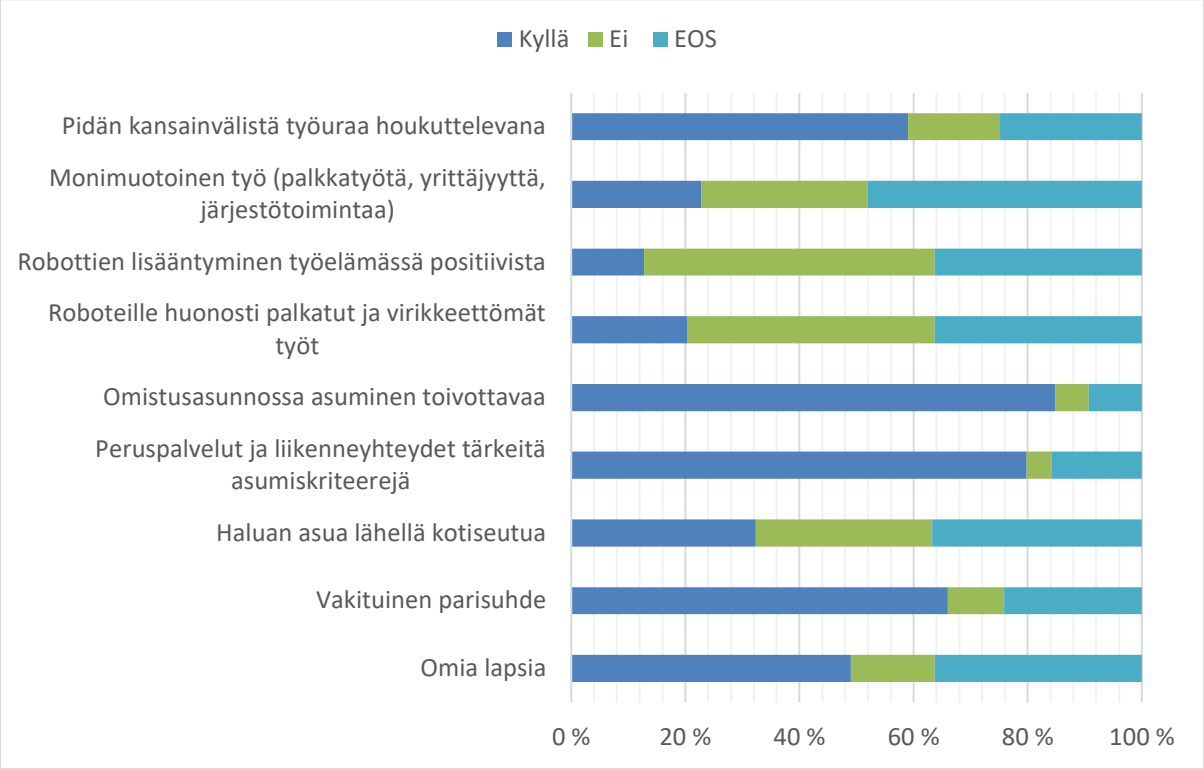

Kuvio 2. *Leiriosallistujien toimeentuloon, asumiseen ja elämäntapaan liittyvät unelmat.*

Leireille osallistuneiden nuorten tulevaisuuskuvissa korostuvat perinteiset näkemykset onnellisesta perheestä ja siitä, että hyvä elämä ja menestys ovat ihmisen omissa käsissä. Suuria ansiotuloja pidetään toivottuna ja kansainvälistä työuraa piti houkuttelevana yli puolet tulevaisuusleireille osallistuneista nuorista (kuvio 2). Monimuotoisesta työurasta, johon voi

kuulua vaihdellen palkkatyötä, yrittäjyyttä ja järjestötoimintaa, haaveili sen sijaan vain neljännes vastaajista. Kuviosta 2 voidaan nähdä, että robotisaatiota ei ajatella nuorten keskuudessa kovin positiivisena tulevaisuuden kehityksenä. Erityisesti tytöt suhtautuvat robotisaatioon negatiivisesti ja vain kolme prosenttia heistä pitää robotisaatiota positiivisena kehityssuuntana. Lisäksi tytöistä ainoastaan 10 % ajattelee, että huonosti palkattu mekaaninen työ olisi hyvä antaa robottien tehtäväksi. Pojat suhtautuvat tyttöjä positiivisemmin työelämän robotisaatioon, joskin myös he pitävät sitä keskimäärin ei-toivottavana kehityssuuntana. Osa vastaajista keskusteli tulevaisuusleirillä robotisaatiosta ja he pitivät uhkaavana asiana sitä mahdollisuutta, että robotit vievät työt suomalaisesta yhteiskunnasta. Näiden nuorten mielestä kaikenlainen työ on arvokasta ja työttömyyden lisääntyminen nähtiin todennäköisenä robotisaation seurauksena.

Tulevaisuusleireillä tehdyn työelämäsimulaation perusteella nuoret haluavat saada vakituisen työsuhteen. Oletettavasti vakituinen työsuhde koetaan turvalliseksi vaihtoehdoksi, joka tarjoaa säännöllisen toimeentulon ja raamit tulevaisuuden rakentamiselle. Vaikka hyvät ansiot ovat selvästi merkittävä asia nuorten unelmatyössä (kuva 1), menestyksekkään uran sijaan suuri osa korostaa erityisesti mielenkiintoista työn sisältöä. Kuva 1 on tulevaisuusleiriaineistosta koostettu sanapilvi asioista, joita nuoret toivovat työltään tulevaisuudessa. Sanapilvessä teemat näkyvät sitä isommalla kirjasinkoolla, mitä useammin nuoret ovat ne vastauksissaan maininneet. Muita selvästi merkittäviä asioita nuorten unelmatyössä ovat muun muassa hyvä työilmapiiri ja työn hyödyllisyys. Myös yrittäjyyteen suhtaudutaan leiritulosten perusteella melko positiivisesti.

Kuva 1. *Nuorten unelmatyön tärkeitä merkityksiä.*

Nuorten vastaukset ovat linjassa aiempien tutkimusten kanssa, joiden mukaan nuoret näkevät työn ja toimeentulon enemmän kiinnostavien sisältöjen ja henkilökohtaisen identiteetin rakentamisen valossa kuin niinkään elinkeinon hankkimisen pakkona. Esimerkiksi jo 1990-luvun alusta on vastaavia havaintoja (esim. Kasvio 1994) ja vuoden 2013 *Nuorisobarometrin* tulosten mukaan 15–29-vuotiaista nuorista 80 % pitää työn sisältöä tärkeämpänä kuin palkkaa (Myllyniemi 2013). Ilmiön ovat havainneet myös Pöyliö ja Suopajärvi (2005).

3. Tulevaisuuskuvat ja nuorten kommentit

Kyselyyn vastanneet nuoret arvioivat esitettyjä tulevaisuuskuvatekstejä niiden toivottavuuden ja todennäköisyyden mukaan. Toivottavin tulevaisuuskuva oli numero 2, Tilavasti rantatontilla, jossa kuvataan elämää rantatontilla kätevän ajomatkan päässä palveluista (kuvio 3). Sitä pidettiin myös todennäköisimpänä vaihtoehtona. Toiseksi todennäköisimpänä pidettiin Leppoisaa lähiöelämää-tulevaisuuskuvaa, joka oli neljänneksi toivotuin. Toiseksi toivotuin oli Yksityisessä yhteisössä-tulevaisuuskuva, joka kuvaa elämää kiireisen yhteiskunnan ulkopuolella, mutta se jäi todennäköisyydeltään toiseksi viimeiseksi. Kolmanneksi toivotuin tulevaisuuskuva Mukavasti ytimessä kuvaa varakasta elämää kaupungin keskustassa. Myös tämän tulevaisuuskuvan toivottavuuden ja todennäköisyyden välillä oli suhteessa iso ero.

Seuraavassa esitetään kyselyn tulevaisuuskuvat ja keskeisiä huomioita ja sitaattipoimintoja niihin tulleista avoimista vastauksista, joissa nuoret ovat kertoneet, mistä pitävät tulevaisuuskuvassa ja toisaalta, mitkä asiat heidän mielestään voivat estää tulevaisuuskuvaa toteutumasta heidän omalla kohdalla. Sitaattien yhteydessä sulkeissa oleva kooditunniste kertoo vastaajan sukupuolen, syntymävuoden ja oppilaitoksen.

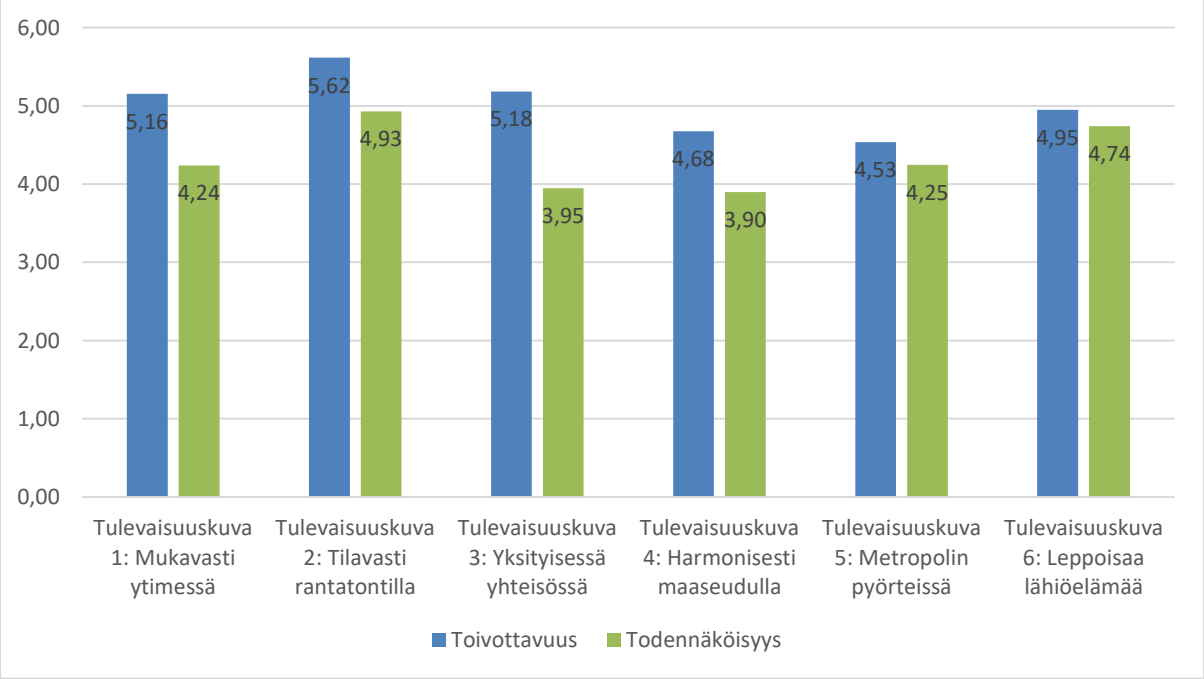

Kuvio 3. *Nuorten keskimääräiset arviot tulevaisuuskuvien toivottavuudesta ja todennäköisyydestä.*

TULEVAISUUSKUVA 1: MUKAVASTI YTIMESSÄ

Asetin jo nuorena selvät tavoitteet elämälleni: halusin ison asunnon kaupungin hyvältä alueelta ja kunnolliset ansiot, jotta voin elää haluamallani tavalla. En ole epäröinyt ottaa haasteita vastaan, vaan olen edennyt urapolullani askel kerrallaan ison yrityksen toimitusjohtajaksi sekä perustanut oman menestyvän yrityksen ja näin saavuttanut nykyisen hyvän taloudellisen ja sosiaalisen asemani.

Kuulun niihin, joiden mielestä huonosti palkatut työt kannattaa antaa roboteille ja kehittää ihmisille uudenlaisia töitä. Asumme mukavasti kaupungin ydinkeskustassa ja annan arvoa sille, että kodistamme on lyhyt matka kaikkiin kaupungin tapahtumiin ja elämyksiin. Käytän mielelläni rahaa palveluihin ja kotonamme työskenteleekin taloudenhoitaja.

Vähäisellä vapaa-ajallani rentoudun perheen ja ystävien seurassa. Yhdessäolon lisäksi nautin erityisesti ruoanlaitosta ja lemmikkimme hemmottelusta. Lomilla vaihdan maisemaa: vuokraan luksushuvilan ulkomailta tai lennän jonnekin kaukomaille. Matkoilta tuon usein tullessani viihdeteknologian viimeisimpiä uutuuksia kokeiltavaksi.

Tämä tulevaisuuskuva herättää nuorissa pohdintaa sen suhteesta omiin arvoihin. Monet pitävät hyvän toimeentulon mahdollistamasta elämäntavasta, mutta osa ilmaisee, ettei se vastaa heidän arvojaan. Kriittistä ajattelua ilmenee pohdinnoissa, joissa ajatellaan matkustelun haittavaikutusten lisäksi yleisesti ilmastonmuutosta ja kerskakulutuksen vastenmielisyyttä. Osalle vastaajista kohtuullisuus kulutuksessa on tärkeää. Joillekin runsas vapaa-aika on tärkeämpää kuin hyvät tulot.

> Ensimmäisestä tulevaisuuskuvasta tulee mieleen länsimainen suurkulutus ja omaisuuden pitäminen ykkösprioriteettinä. En arvosta sellaista elämäntyyliä. (N98 ammatillinen)
>
> Hyvin harva onnistuu työelämässä noin hyvin, joten myös minulla todennäköisyys on melko pieni, että tulen onnistumaan työssäni noin hyvin. Lisäksi en pidä huonopalkkaisia töitä arvottomina, vaikka jotkut voisikin korvata tekniikalla. Lisäksi palkan "hyvyys" on suhteellinen. Huonopalkkaisia töitä tulee aina olemaan, ellei kaikki saa yhtä paljon palkkaa, eikä se ole mielestäni ratkaisu. (M98 lukio)
>
> En tavoittele niin suuria vaan perustoimeentuloa. (N99 ammatillinen)
>
> Jag tycker att människan är gladare utan hög ekonomisk status. Man klarar sig med mindre. (M99 lukio)

Ajatus toimitusjohtajan roolista herättää ajatuksia puolesta ja vastaan. Johtaminen työnä tuntuu joillekin luontevalta ja muutamat toteavat haluavansa vaikuttaa asioihin ja käyttää valtaa. Omien kykyjen soveltuvuuttakin pohditaan. Kuitenkin useampi vastaaja nostaa tulevaisuuskuvan toteutumisen esteeksi sen, ettei toimitusjohtajan työ eri syistä kiinnosta, esimerkiksi työ koetaan liian stressaavana ja vastuullisena. Yrittäjyyteen suhtaudutaan niin ikään vaihtelevasti.

> Yrittäjyys ja oma yritys kiehtoo kuten myös hyvä ura. Hyvä taloudellinen ja sosiaalinen asema ovat minulle tärkeitä, sillä tahdon vaikuttaa päätöksen tekoon, koska asioita ei hoideta tässä maailmassa kunnolla ja näen velvollisuudekseni ottaa vastuuta asioista. (M98 lukio)

> Musta ei tuu yrittäjää vaikka raahattais..(N99 lukio)

> Yrityksen toimitusjohtaja on iso rooli. En ole varma, että pystyisin siihen. (M99 ammatillinen)

> En näe itseäni kapuamassa minkään yrityksen toimitusjohtajaksi, koska sellainen elämä ei kiinnosta. Korkeassa virassa stressi ja vastuu olisivat liian suuria. (N99 lukio)

Monet nuoret pitävät tietynlaisten töiden automatisointia positiivisena tulevaisuuden näkymänä, mutta epäilijöitäkin löytyy. Erityisesti tytöt suhtautuvat ajatukseen miehiä useammin varauksella. Tässä kyselyn vastaukset ovat samansuuntaiset tulevaisuusleireille osallistuneiden nuorten näkemysten kanssa. Jotkut tulevaisuuskuvan esteitä pohtineet vastaajat ovat ilmeisesti ymmärtäneet kuvauksen siten, että kaikki työt siirtyisivät roboteille ja vastustavatkin tiukasti ihmisten korvaamista roboteilla.

> Huonopalkkaiset työt ovat usein myös fyysisesti rasittavia joten niiden korvaaminen ja työvoiman suuntaaminen uusille aloille on positiivista. (N98 lukio)

> Pidän siitä, että robotisaation ansiosta ihmistyöstä saadaan mielekkäämpää, ja kukin yksilö voi keskittyä siihen, mistä hän nauttii. (M98 lukio)

> En pidä ajatuksesta, että kaikki matalasti palkattujen alojen työntekijät korvattaisiin roboteilla. Pidän epätodennäköisenä, että kaikkia ihmisen ominaisuuksia voidaan saada robottiin. (N00 lukio)

> Työ kuin työ kuuluu mielestäni ihmisille. Jos työllistämme tulevaisuudessa robotit, ei ihmisille jää töitä. (N99 lukio)

> En todellakaan ajattele, että pienempipalkkaiset työt kuuluisi antaa roboteille. (M00 lukio)

Pohtiessaan robotisaation mahdollisia vaikutuksia työelämään eräs nuori sanoittaa osaltaan sitä, miten teknologian kehittyminen tuo mukanaan sekä haasteita että mahdollisuuksia.

> Robottien läsnäolo tulevaisuuden arjessa on mielestäni enimmäkseen positiivinen asia, sillä se nostaa elintasoa pitkällä aikavälillä. Luovien ammattien määrä lisääntyy ja luovuus on edellytys tieteen kehitykselle ja siten myös elintason nousulle. Robottien merkityksen kasvu aiheuttaa toki työttömyyttä, joten on tärkeää turvata aikuisiänkin koulutusmahdollisuudet. (M98 lukio)

Tulevaisuuskuvan kohdalla tulee esille pelkoja ja epävarmuutta sen suhteen, mitä elämässä menestymiseen vaaditaan. Nuoret pohtivat omaa luonnettaan ja motivaatiota tavoitella menestystä sekä työnsaannin haasteita. Yhtenä mahdollisena esteenä unelmien toteutumiselle nähdään myös elämän sattumanvaraisuus.

> En saa mitään onnistumaan ikinä niin se voi olla pieni este (M99 ammatillinen)

> Hyvän uran kivijalka on opiskelu, jossa minulla on vaikeuksia. (N00 lukio)

> Tuuri, vaikka kuinka kovasti tekisi töitä unelmansa eteen, ei se välttämättä toteudu. (M99 lukio)

> Suomen taloustilanne, mistä johtuen on vaikeaa saada töitä. Myös se että haluaisin lähteä opiskelemaan alaa jolla on vaikea menestyä. En myöskään välttämättä saa tilaisuuksia edetä korkealle urallani, koska se on myös tuurista kiinni. Pelkään myös, että elämässäni tapahtuu jotain radikaalia, mikä estäisi

menestyksekkään työn tekemisen esim. sairaus tai taloudelliset ongelmat jo hyvin varhaisessa vaiheessa. (N99 lukio)

TULEVAISUUSKUVA 2: TILAVASTI RANTATONTILLA

Tulevaisuudessa asun kätevän ajomatkan päässä tarvitsemistani palveluista ja harrastusmahdollisuuksista. Minulla ja perheelläni on iso omakotitalo rantatontilla, jolla on paljon tilaa ulkona olemiseen ja puuhailuun. Erilaisia lemmikkejäkin on vuosien varrella ollut vaikka kuinka monta.

Kodissani on paljon elämää helpottavaa teknologiaa, kuten siivous- ja puutarhabotit sekä älykkäitä kodinkoneita ja energiaratkaisuja. Viihdyn perheen ja lemmikkien kanssa hyvin kotona oleillen, sillä sieltä löytyy kattava viihde- ja pelikeskus sekä kaikki muu tarvittava. Ystäviä ja sukulaisiakin on mukava kutsua aina välillä kylään.

Työmatkoihin ja koko perheen harrastuskuljetuksiin kuluu melko paljon aikaa, mutta se on osa elämää ja itseohjautuva auto helpottaa matkantekoa. Toisaalta työpaikalle ei tarvitse ajaa joka päivä, sillä pystyn vaikuttamaan suuresti siihen missä, milloin ja kuinka paljon teen töitä. Hyvä pohjakoulutus ja vuosien varrella hankittu lisäosaaminen ovat pitäneet minut samoissa hommissa jo pitkään. Vaikka nykyään minunkin alallani vain tulos ratkaisee, niin vankalla kokemuksella voi saada varsin mukavan toimeentulon.

Työn joustavuus kiinnostaa tässä tulevaisuuskuvassa. Jotkut kuitenkin huomauttavat, että heidän toiveammattinsa ei mahdollista joustoa työajoissa. Joillekin taas ajatus pitkästä työurasta samalla alalla tuntuu vieraalta ja he toivovat työelämältä vaihtelevuutta.

> Man får påverka sina arbetstider. (N99 lukio)
>
> Haluamani ura vaatii määrätyt työajat, joista ei itse saa päättää. (N00 lukio)
>
> Opiskelen hoitajaksi, joten sitä työtä on hankala aikatauluttaa itse, niin että saa tulla ja mennä miten haluaa. (N99 ammatillinen)
>
> Tahdon ehkä hieman enemmän kuin pitkän ammatin samalla alalla. Saattaisin helposti kyllästyä toimenkuviini. (M98 lukio)
>
> En halua välttämättä tehdä samaa työtä koko elämääni vaan kokeilla erilaisia asioita. (N97 lukio)

Teknologiaa käsitellään tulevaisuuskuvassa arjen sujuvuuden näkökulmasta. Arjen teknologia on nuorten mielestä positiivinen asia ja erityisesti kotitöitä sekä muuten elämää helpottavaan teknologiaan suhtaudutaan myönteisesti.

> Energiatehokkaat ja automatisoidut välineet, kuten auto ja ruohonleikkuri luultavasti keventävät arkea. (99 lukio)
>
> Tässäkin tulevaisuudenkuvassa robotiikka on luotu auttamaan ihmistä eikä viemään ihmiseltä töitä. (M99 lukio)
>
> Teknologi är en nödvändighet för mej. (M98 ammatillinen)

Tulevaisuuskuvassa sekä pidetään arjen teknologiasta ja sen mahdollisuuksista että nähdään robotiikka omalla kohdalla esteenä tulevaisuuskuvan toteutumiselle. Vastakkaiset näkemykset ovat hyvin selviä, kun robottien ajatellaan joko helpottavan arjen toimintoja tai olevan täysin turhia ja jopa estävän asioiden itse tekemisen.

> Tietyt automaattiset laitteet sun muut ovat turhia, vievät ilon ja reilun työnteon elämästä. (N99 lukio)

> Ihmisten ei tarvitse tehdä itse enää mitään, kun kehitellään aivan turhia robotteja ja itseohjautuvia autoja. (N99 lukio)

> Det låter ganska bra men då städrobotar kom in i bilden så låter det inte så bra. (N99 ammatillinen)

> Se, etten nää ideanjyvää korvata jokainen asia roboteilla ja itseohjautuvilla asioilla. Jos on tilaa, sillä tilalla tehdään itse. (N00 lukio)

> Jag tycker inte alls om robotsaker. Självköande bilar eller robot gräsklipparen. Jag tycker det är såna jobb människor kunde själv göra. De som inte vill göra det kunde betala en arbetslös för att göra det jobbet. Alla vinner. (N99 lukio)

Erityisesti tulevaisuuskuvassa pidetään ympäristön sekä elämäntavan rauhallisuudesta Rauhalla voidaan tarkoittaa sitä, että asuinpaikka on kauempana kaupungin kiireistä tai sitä, että naapureihin on sopivasti etäisyyttä ja on tarpeeksi yksityisyyttä. Koti nähdään paikkana, jossa voi olla vapaasti oma itsensä ja palautua esimerkiksi arjen menosta. Luonnon lähellä ja vesistön äärellä asuminen oli tulevaisuusleireillä hyvin haluttu asumisen sijainti eikä suurta yllätystä tuottanut se, että myös kyselyyn vastanneet nuoret pitävät samoista elementeistä.

> Luonnosta, rakastan puhdasta luontoa ja sen hiljaisuutta. Se on paikka jossa saa rauhoituttua ja olla vain itsensä kanssa ja ihan oma itsensä. (N98 ammatillinen)

> Tanken av att leva borta från det hektiska stadscentret och kunna vara utomhus. (M99 lukio)

> Lugnet, tryggheten, bra plats att skaffa familj på. (N98 ammatillinen)

Asumisen sijaintiin suhtaudutaan myös kriittisesti, kun kuvauksessa asutaan selvästi autoilumatkan päässä eri palveluista eikä kävellen tai pyörällä voi arjen menoja hoitaa. Toisaalta osa vastaajista katsoo, että sijainti vähän kaupunkialueen ulkopuolella on itselle juuri sopiva ja ajomatka kohtuullinen.

> [Pidän] siitä, etten asu kaupungissa, vaan sopivan ajomatkan päässä siitä. (M99 lukio)

> En mielelläni asu syrjässä, ja teen mieluummin säännöllisesti töitä.(M98 lukio)

> En haluaisi käyttää elämääni ja paljon rahaa lasten kuskaamiseen, pistäisin heidät mieluummin menemään bussilla. Haluaisin matkustaa muillakin matkoilla kuin työmatkoilla. (N00 lukio)

> Pidemmät välimatkat asioiden välillä, olen tottunut niihin itse enkä pidä niistä. Omalta tulevaisuudelta toivon kätevän lyhyitä välimatkoja. En myöskään haluaisi elää koko ajan kotona tai töissä samanlaista elämää vaan toivoisin vaihtelevuutta. (N00 lukio)

Sosiaalisuuden teemat korostuvat, sillä monet nuoret pitävät tulevaisuuskuvassa siitä, että perheen ja ystävien kanssa vietetään paljon aikaa.

> [Pidän siitä, että] perheelle annetaan paljon arvoa elämässä. (N00 lukio)

> Rentoa ja mukavaa elämää perheen kanssa, vaimo ja lapset nauttisivat asuinpaikasta ja rauhasta. (M00 ammatillinen)

TULEVAISUUSKUVA 3: YKSITYISESSÄ YHTEISÖSSÄ

Pyrin rentoon ja rauhalliseen elämänmenoon yhteiskunnan oravanpyörän ulkopuolella. Olen tyytyväinen vaatimattomaan elämään, sillä aito onnellisuus kumpuaa ihmisen sisältä eikä ulkoisista tekijöistä. Vaikka viihdyn paljon yksin, niin yhteisöllinen elämäntapa kavereiden sekä naapureiden kanssa toimii hyvin ja me esimerkiksi tuotamme ravintomme mahdollisimman pitkälle itsenäisesti.

Asuinalueemme on turvallinen ja viihtyisä: ihmisten suvaitsevaisuus on yksi yhteiselon kantavista ohjenuorista. Haluan, että arjessani on paljon vapaa-aikaa ja yksi syrjäisessä saaressa asumisen hienouksista on erilaisten vesiurheilulajien helppo harrastaminen. Toisinaan täydennän toimeentuloani monikulttuurisella ja aina jollakin tavalla hyödyllisellä työllä. Työssä tärkeintä ei ole palkan suuruus vaan ihmisten välinen vuorovaikutus ja hyvä työilmapiiri.

Yksinkertaisen ja pienen kotini katolla kiilelevät aurinkopaneelit ja se on suunniteltu muutenkin hyvin käytännölliseksi ja energiatehokkaaksi. Teknologian läsnäolo arjessa ei ole minulle lainkaan välttämätöntä mutta panostan ympäristöystävällisiin ja ekologisesti kestäviin ratkaisuihin, joissa hyvin toimiva ja kehittynyt teknologia on hyödyksi.

Tässä tulevaisuuskuvassa monet pitävät rauhallisesta ja rennosta elämäntavasta yhteiskunnan hektisen menon ulkopuolella. Rauhallisuutta arvostetaan ja tulevaisuuskuva herättää lisäksi miellyttäviä turvallisuuden tunteita. Nuoret pitävät turvallisuutta yhtenä merkittävänä tulevaisuuden elementtinä ja sitä pohditaan eri tulevaisuuskuvien kohdalla talouden, ympäristön ja elämisen kannalta. Limnéll & Rantapelkosen (2017) tutkimuksen mukaan turvallisuus näyttäytyy nuorille muun muassa arjen hyvinvointina, mikä näkyy myös tämän kyselyn kommenteissa.

> Kuvaus on ihan täydellinen ja pidän ajatuksesta, että voisi elää näin rauhallista elämää. (N99 lukio)

> Rauhallisuus ja turvallisuus on iso plussa. (N99 lukio)

Ympäristöystävällisyys ja ekologisuus saavat runsaasti positiivisia mainintoja. Aurinkopaneelit, uusiutuvien energiamuotojen käyttäminen ja energiatehokkuus asumisessa ovat monen mielestä tärkeitä asioita ja osa nuorista mainitsee pyrkivänsä ekologisiin ja ympäristöystävällisiin ratkaisuihin tulevaisuudessa.

> Luonnon kunnioittaminen on minulle myös tärkeää. (N98 ammatillinen)

Osaa vastaajista viehättää tulevaisuuskuvassa elämäntavan yksinkertaisuus ja pyrkimys omavaraistalouteen. Useat myös toteavat elämäntapaan liittyvän yhteisöllisyyden kiinnostavan ja osa näkee lisäksi mahdollisuuden monikulttuuriseen elämäntapaan tärkeänä.

> Pidän vaatimattomuudesta ja osittaisesta omavaraistaloudesta. (00 lukio)
>
> [Pidän siitä] että tehtäisiin paljon itse oman elämän eteen. (N00 lukio)
>
> [Pidän] siitä että toiminta on yhteisöllistä ja monikulttuurista. (N00 lukio)

Työn sisällöllisten merkitysten korostaminen saa osalta vastaajista kannatusta.

> Työssä arvostetaan enemmän itse työtä kuin palkan suuruutta. Tätä myös itse kovasti toivon tulevaisuudelta. (N98 lukio)
>
> Pidän kovasti työn aatteellisuuden korostamisesta. (M98 lukio)

Kaikki eivät kuitenkaan pidä saaressa asumisesta ja yhteiskunnasta eristäytymisestä, vaan elämään kaivataan enemmän vuorovaikutusta ja vaihtelua. Tulevaisuuskuvan toteutumisen esteissä pohditaan yleisimpänä teemana saarielämää ja nuoret kuvailevat, että osallisuus laajempaan yhteiskuntaan ja yhteisöön on tärkeää ja osa painottaa hyväpalkkaisen vakituisen työpaikan merkitystä. Teknologia nousee myös osassa vastauksia esille asiana, joka on itselle tärkeää ja jota tulevaisuuskuvassa koetaan olevan liian vähän.

> En halua eristäytyä yhteiskunnasta ja asua kaukaisella saarella muutaman henkilön kanssa. (N00 lukio)
>
> En itse haluaisi elää eristyksissä vaan haluan kuulua yhteiskuntaan ja tykkään kaupunkielämästä. (N00 lukio)
>
> [Esteenä] palveluiden kaukaisuus sekä lisäksi näen vakituisen ja hyvän työsuhteen tärkeänä. (M99 lukio)
>
> Olen henkilökohtaisesti teknologiasta kiinnostunut ihminen ja minun on vaikea kuvitella tulevaisuutta, jossa teknologia ei olisi kovinkaan läsnä. (M98 lukio)
>
> Fast naturen är bra så eremit vill jag ändå inte bli; det skall finnas händelser, service skall vara nära. (M99 lukio)

Joidenkin vastaajien mielestä saarieläminen voi olla liian yksinäistä, vaikka siinä olisi yhteisöllinen elementti mukana. Yksinäisyys nähdäänkin kolmanneksi yleisimpänä esteenä tämän tulevaisuuskuvan toteutumiselle. Tämä tulevaisuuskuva sai eniten kommentteja, joissa sen todetaan olevan epäuskottava. Saarielämän rauhallinen, huoleton ja ekologinen elämäntapa tuntuu toisaalta unelmalta, mutta samaan aikaan se kuulostaa liiankin rennolta ja epärealistiselta.

> Toivon hyväpalkkaista työtä josta nautin, enkä halua elellä yhteiskunnan ulkopuolella, vaan pikemminkin nostaa sen tasoa. Tämä on vähän liiallista hihhulointia.(N99 lukio)

TULEVAISUUSKUVA 4: HARMONISESTI MAASEUDULLA

Asun puolisoni ja yhteisten lastemme kanssa suuressa omakotitalossa maaseudulla, lapsuuteni kotiseudun lähettyvillä. Elämä luonnon keskellä ja vesistön äärellä huokuu rauhallisuutta ja turvallisuutta, joita myös pihapiirimme lemmikit edistävät.

Taloudellinen toimeentuloni perustuu monipuolisiin työtehtäviin: voin työllistää itseni pienessä yrityksessä, pitää yllä verkkokauppaa tai vaikka viljellä maata. Työni on konkreettista ja tunne työn hyödyllisyydestä on minulle tärkeää. Kohtuulliset palkkatulot riittävät hyvin ylläpitämään perheemme perinteisiä arvoja noudattavaa elämäntapaa.

Rentoudun kuntoillen ja ulkoillen luonnossa, ja erityisesti uiminen on mieluisa koko perheen harrastus. Saamme kotieläimistämme ja pienimuotoisesta viljelystä ravintoa perheemme tarpeisiin ja kunnioitankin syvästi luontoa sekä kaikkia sen antimia. Ekologista kestävyyttä painottava ajatteluni ilmenee esimerkiksi aktiivisessa kierrätyksessä, energiansäästössä ja uusiutuvien luonnonvarojen käytössä.

Tässä tulevaisuuskuvassa asuminen maaseudulla keräsi paljon kommentteja sekä myönteisenä asiana että esteenä tulevaisuuskuvan toteutumiselle. Nuoria houkuttelevat tulevaisuuskuvassa luonnonläheisyys, ympäristön rauhallisuus, eläimet ja elämäntavan ekologisuus.

> Luonnossa liikkumisen mahdollisuus aina halutessaan. (N98 lukio)
>
> Maaseudun rauha kuulostaa ihanalta. (N98 ammatillinen)
>
> Rauhallinen maaseutu on oikea asuinpaikka minulle. (N00 ammatillinen)

Maanläheisten hyvien puolien lisäksi jotkut nuoret mainitsevat omat lapsuusaikansa, joiden perusteella he haluaisivat asua maalla aikuisenakin. Toiset nuoret taas nostavat juuri saman lähtökohdan esiin esteet-vastauksissaan, kun lapsuus maaseudulla ei houkuttele jäämään kotiseudulle tai muuttamaan maalle takaisin.

> Perheelleni kokisin maaseudun täydellisenä elinympäristönä, luonnossa kun tuppaa oppimaan. (M00 lukio)
>
> Asun nyt jo melko landella etten kestäisi siellä elämistä vanhempana. (N99 lukio)
>
> En missään tapauksessa halua jäädä kotiseudulleni. (N99 lukio)
>
> Oma perheeni on tällainen ja olen elänyt tällaisen lapsuuden, joten se on tuttua minulle ja voisin kuvitella tulevaisuudessa asuvani maalla. (N99 ammatillinen)
>
> Katsoen, että olen kasvanut maaseudulla, ja haluaisin muuttaa sinne opintojeni valmistuessa, tämä tulevaisuus on erittäin todennäköinen. (M99 lukio)

Vaikka vastaajat näkevät tulevaisuuskuvassa useita hyviä puolia, on se heidän mielestään kaikista tulevaisuuskuvista vähiten todennäköinen eikä kovin toivottavakaan.

Tulevaisuuskuvan toteutumisen esteissä selvästi yleisimmin mainitaan nimenomaan maaseudulla asuminen, kun esimerkiksi kaupunki ja palvelut ovat etäällä tai kaupunki koetaan paremmaksi arjen asuinympäristöksi. Maaseudulle ei vastausten perusteella ajauduta asumaan sattumalta vaan sinne asettuminen on tietoinen valinta. Toivottavan asuinpaikan sijaan maaseutu voidaan nähdä ympäristönä, jossa käydään viettämässä vapaa-aikaa.

> Tähän ei minulle ole sinänsä mitään estettä, jos jossain vaiheessa päätänkin maatilalla asumisen olevan kutsumukseni. En kuitenkaan usko sen sopivan mentaliteettiini. (N97 lukio)

> Maaseutu on mökeille, kaupunki kodille. (N99 lukio)

> Skulle aldrig vilja bo på landet, bara åka dit ständigt för att rida eller så. (N99 lukio)

> Minun ja kumppanini tulevaisuuden suunnitelmiin liittyy kyllä ajan viettoa maaseudulla, mutta ajatellen tulevaisuuden töitämme maaseudulla asuminen ei sovi. (N98 lukio)

Tulevaisuuskuvassa esitetty työn hyödyllisyys ja konkreettisuus sekä mahdollisuus tehdä monenlaisia töitä ovat osan vastaajista mieleen. Toiset taas odottavat tulevaisuuden toiveammatilta esimerkiksi kuvausta parempaa toimeentuloa, vähemmän konkreettista työnkuvaa tai toteavat, että unelma-ammattia ei voi harjoittaa maalta käsin. Useat huomauttavat, että eivät koe olevansa ”maanviljelijätyyppiä” tai eivät halua perustaa yritystä, toiset näkevät siinä mahdollisuuksia.

> Tuo "tunne työn hyödyllisyydestä" osui ja upposi minulle. Ja se, että työ on konkreettista. (N99 ammatillinen)

> Pidän ajatuksesta, että voi tehdä useita erilaisia töitä. (N00 lukio)

> Saa tehdä hyödyllistä työtä vaikka se ei välttämättä edes tunnu työltä, koska se on niin mukavaa. (N99 lukio)

> Omavaraisuus ja oman maatilan pyörittäminen kuulostaa hienolta. (M98 lukio)

> Pidän uravalintaa riskinä, sillä oma yritys maalla voi olla hyvinkin vaativa, eikä se välttämättä edes onnistu. (N00 lukio)

> Nykyään ei arvosteta kotimaista viljelyä, joten ei sillä voisi itseään elättää, vaan pitäisi olla joku muukin työ. (N98 ammatillinen)

> En pidä maanviljelystä, ja työtehtävät voivat olla aika rutiininomaisia. (M00 lukio)

Tämän tulevaisuuskuvan kohdalla arvostetaan elämäntavan ekologisuutta ja uusiutuvien luonnonvarojen käyttöä.

> Ekologisuus on todella tärkeä asia. (00 lukio)

> Kierrätys ja uusiutuvien luonnonvarojen käyttö on varmasti tulevaisuudessa vielä toivotumpaa kuin jo nyt. (N99 lukio)

> [Tycker om] att man bor på landet med familjen och använder förnybara naturresurser. (N99 lukio)

> Förnybara naturresurser och återvinning är en förutssättning för liv på jorden. (M99 lukio)

TULEVAISUUSKUVA 5: METROPOLIN PYÖRTEISSÄ

Vuosien kuluessa olen huomannut, että kaupungin sykkeessä asuminen sopii minulle. Pidän siitä, että pääsen liikkumaan helposti paikasta toiseen ja palvelut ovat lähellä. Asunnon omistaminen ei ole minusta välttämätöntä ja tällä hetkellä asun melko pienessä mutta käytännöllisessä vuokra-asunnossa, kerrostalon ylimmässä kerroksessa. Ikkunoista avautuu näköala yli keskustan ja puistojen puut tekevät maisemasta vehreän, vaikka keskustassa ollaankin.

Vaikka asun tällä hetkellä yksin, en ole yksinäinen, sillä vapaa-aika kuluu ystävien kanssa erilaisissa tapahtumissa ja illanistujaisissa. Kokeilemme porukalla myös muun muassa uusia liikuntatrendejä. Seuraan mielenkiinnolla teknologian kehitystä enkä arastele ostaa kotiin uusimpia keksintöjä. Olen tyytyväinen siihen, että Suomessa yhdistetään korkeaa teknologiaa ja ympäristöystävällisiä ratkaisuja esimerkiksi liikenteessä.

Nuorena unelmoin mielenkiintoisesta työstä, jossa olisi hyvä palkka ja mahdollisuus matkustaa. Olen saavuttanut unelmani aika hyvin. Teen työtä asiantuntijuutta vaativalla alalla ja olen tottunut päivittämään aina välillä osaamistani lisäkoulutuksella. Kansainvälisyys on osa työtäni ja viihdyn maailmalla. Olen tehnyt töitä useissa maailman metropoleissa, kuten Berliinissä ja Lontoossa ja työkeikkoja riittää edelleen eri puolilla maailmaa.

Nuoret kiinnittävät tulevaisuuskuvassa huomiota ekologisuuden ja teknologian yhtymäkohtiin ja antavat arvoa sille, että teknologiaa hyödynnetään ympäristöystävällisissä ja ekologisissa ratkaisuissa.

> Myös tieto siitä, että korkea teknologia ja ympäristöystävällisyys yhdistyvät. (N99 ammatillinen)

> Ekologinen mutta kehittynyt teknologia on mielestäni hyvä asia. (99 lukio)

Tulevaisuuskuva on kyselyyn vastanneiden nuorten keskuudessa kaikista tulevaisuuskuvista vähiten toivottava, mutta kolmanneksi todennäköisin. Tässä tulevaisuuskuvassa kaupunkielämästä pidetään selvästi eniten ja se on kerännyt runsaasti kommentteja. Kaupungin syke ja kaupunkimainen elämä kiehtoo monia ja urbaanissa ympäristössä nähdään erilaisia etuja. Nuoret arvostavat tulevaisuuskuvassa sekä työpaikan ja harrastusten läheisyyttä että eri palveluiden helppoa ja nopeaa saatavuutta. Monipuoliset harrastusmahdollisuudet ja laaja ystäväverkosto mainitaan monessa vastauksessa positiivisina seikkoina.

> Saa asua keskellä kaupunkia, joten erilaiset palvelut ovat todella lähellä. Julkista liikennettä on myös helppo käyttää. (M00 lukio)

> Nähdä maailmaa, pitää terveydestä huolta ja että jäisi aikaa vielä viettää aikaa perheen ja kavereiden kanssa.(M00 ammatillinen)

> Näyttää ihan minun näköiseltä tulevaisuudelta, keskellä kaupunkia ja harrastus mahdollisuudet on tosi hyvät. (N99 ammatillinen)

Kaupunkielämä nähdään selvästi myös tulevaisuuskuvan toteutumisen esteenä aivan kuten Mukavasti ytimessä-tulevaisuuskuvassa. Kaupunkiympäristö ja erityisesti suurkaupunki koetaan esimerkiksi liian ruuhkaiseksi ja äänekkääksi tai keskustassa asuminen ei yleisestikään houkuttele. Jotkut nuoret puolestaan kokevat kuvauksen asumismuodon esteenä, kun vuokra-asumisen sijaan tavoitellaan mieluummin omistusasuntoa. Tässä tulevaisuuskuvassa asutaan ilman perhettä ja osa vastaajista ottaa tämän esille esteenä ja ilmaisee haluavansa tulevaisuudessa perheen.

> Haluaisin mielelläni asua jossain hiljaisemmassa kaupunginosassa, josta on helpot kulkuyhteydet kaupungin keskustaan. Jatkuva melu ei miellytä minua. (N98 lukio)
>
> Gillar inte riktigt att bo i stan, finns inget att göra för mig där. (M00 ammatillinen)
>
> Emellanåt tycker jag att leva i centrum inte är så prestigefyllt, plus att det blir också dyrt att bo på hyra i längden. (M99 lukio)
>
> En pidä ahtaasta asumisesta. Mielestäni asunto tulee omistaa: vuokralla asuminen ei tee minusta varakkaampaa, se rikastuttaa vain rikkaita vuokranantajia. (M98 lukio)
>
> Haluaisin tosin omistusasunnon ja ehkä hieman haastavamman työn. Mutta tämä tulevaisuus on hyvin mahdollinen. (N99 lukio)
>
> Vill ej bo ensam i ett höghus i en liten hyresbostad (M00 ammatillinen)

Osa nuorista ilmaisee, että työ, asuminen ja elämäntapa kietoutuvat tässä tulevaisuuskuvassa yhteen. Asiantuntijatehtävät ja mahdollisuus matkustaa kiehtovat monia, mutta toiset näkevät siinä liian suuria haasteita. Osa nuorista arvostaa sitä, että tulevaisuuskuvan henkilö haluaa kehittää itseään ja hankkii lisäkoulutusta.

> Asiantuntijatehtävät ja osittain sen merkeissä matkustaminen kuulostaa hyvältä. (M98 lukio)
>
> Kansainvälisyys ja maailmalla kiertäminen työn puolesta, asunto kaupungin keskellä ja mahdollisuus käyttää kaupungin palveluita ja viheralueita mukavasti, teknologian kehitys ja ympäristöystävälliset ratkaisut, työskentely alalla, jolla on mahdollisuus kouluttautua pitkälle lisäkoulutuksen muodossa. (N00 lukio)
>
> Matkustelu, ammatti ja se, että koko ajan kouluttautuu enemmän. Vapaus tehdä ja elää. (N00 lukio)
>
> Että henkilö hankkii itselleen lisäkoulutusta. (M99 ammatillinen)
>
> Siitä, että minulla on ammatti, jonka olen halunnut ja toimeentulo on hyvä. Asiantuntevuutta vaativa työ ja sen päivittäminen kuuluu minun tulevaisuuden suunnitelmiin. Myös kaupunkiasuminen ja laaja tuttavapiiri on hyvä asia. Olen vähän myös haaveillut matkustamisesta. Korkean teknologian käyttäminen on mukava asia tässä. Monipuolinen harrastuneisuus tukisi elämänlaatua ja fyysistä ja henkistä kuntoa. (M99 lukio)
>
> Työ kuulostaa turhan hektiseltä ja matkustaminen ei työssä kuulu tavoitteisiini, sillä en ole hyvä kielissä. (N97 lukio)

TULEVAISUUSKUVA 6: LEPPOISAA LÄHIÖELÄMÄÄ

Asun tiiviillä pientaloalueella isomman keskuksen lähellä niin, että kotoani on hyvät liikenneyhteydet kaikkialle. Töihin, kauppaan ja harrastuksiin pääsee vaikka pyörällä. Naapurustoni asumis-, energia- ja ympäristöratkaisut ovat ekotehokkaita ja käytössä on sellaistakin teknologiaa, jota ei parikymmentä vuotta sitten osattu vielä kuvitellakaan.

Alueen asukkaat voivat vaikuttaa alueen ratkaisuihin ja uusia sovelluksia sekä ideoita voi kehittää kotiin ja ympäristöön vaikka yhdessä naapureiden kanssa. Kasvimaankin voi perustaa joko yhteismaalle tai omalle pihalle. Arjen kuntoilu- ja harrastuspaikkoihin pääsee kätevästi ja nyt suunnittelemme porukalla parin päivän retkeilyreissua, jossa luontoon tottumattomammat kaupunkien kasvatit ja muualtakin tulleet pääsevät kokemaan upeita maisemia, luonnonrauhaa ja ulkona liikkumisen iloja.

Työni on tällä iällä ja kokemuksella jo todella joustavaa ja päätän töistäni itsenäisesti. Teen töitä pääasiassa etätyönä kotoa käsin, kuten suurin osa naapureistanikin. Yksi tutuistani on kirurgi, joka leikkaa potilaita ympäri maailmaa kotisohvaltaan robotteja ohjaten. Toisten kanssa on kuitenkin kiva jutella ja saada uusia ideoita, niinpä käyn usein naapuruston yhteistoimistolla tai työpaikallani, joissa eri puolilta maailmaa olevista työkavereista on aina seuraa. Iän myötä työn sisällöstä on tullut koko ajan tärkeämpää kuin säännöllisistä tai suurista tuloista.

Tämän tulevaisuuskuvan yhteydessä nuoret kommentoivat erityisesti ajatusta etätöistä ja joustavasta työstä. Työn joustavuutta pidetään yleisesti hyvänä asiana. Etätyöt sen sijaan jakavat mielipiteitä ja tulevaisuuskuvan toteutumisen esteitä pohtiessaan nuoret nostavat suurimmaksi teemaksi nimenomaan etätyöt, joita halutaan välttää esimerkiksi, koska halutaan pitää työ ja kotiympäristö erillään tai koetaan, että oma luonne vaatii selkeän siirtymän työpaikalle. Vaikuttaa siltä, että joidenkin mielikuva etätyöstä ei vastaa vakituista työtä vaan esimerkiksi jonkinlaista freelancer-tyyppistä satunnaistyötä. Joustavuus liitetään mahdollisuuteen vaikuttaa työaikoihin.

> Etätyöt kuulostavat mukavalta välillä, mutta ei jatkuvasti. (M99 lukio)
>
> En mielellään toisi töitä kotiin, vaan teen ne työpaikalla. Se on selkeämpää ja pysyy vapaa-aika erillään. (M99 lukio)
>
> Ehkä liialliset etätyöt [esteenä] kun on tottunut ajatukseen aina työpaikalle menemisestä ja ihmiskontakteista. (N99 lukio)
>
> Tarvitsen rutiinia elämääni, joten minun olisi pakko vähintään joka arkipäivä lähteä työpaikalle tekemään työtä. En saisi muuten mitään aikaiseksi päivisin. (N99 ammatillinen)

Monet nuoret pitävät tulevaisuuskuvaan sisältyvästä elämäntavan sosiaalisuudesta ja yhteisöllisyydestä ja naapuruston ryhmähenki sekä yhteistoiminta tuntuvat mieluisilta. Joidenkin vastaajien mielestä tärkeää on mahdollisuus olla mukana vaikuttamassa asuinalueen asioihin ja toisille paikalliset ekologiset ratkaisut ovat osa laajempaa kokonaisuutta.

> Se on hyvä myös lapsiperheille ja oikeastaan kaikenlaisille. (N00 lukio)
>
> Juuri tämä lähiöelämä on täydellistä. (M99 ammatillinen)
>
> Det är ju roligt att ha många grannar, bra att kunna gemensamt bestämma om lösningar. (M99 lukio)
>
> Tärkeetä on pitää maapallo elossa ja terveenä, joten ekologisuus kiinnostaa. (N99 lukio)

Kyselyyn vastanneiden nuorten joukossa pidetään luonnosta, joka nähdään elämää ja arkea rikastuttavana ympäristönä. Lähiöelämän kuvauksen toiseksi tärkeimmäksi asiaksi aivan luonnon rinnalle nuoret nostavat helposti käytettävät ja nopeat liikenneyhteydet. Kulkuyhteyksien kanssa yhtä tärkeänä nuoret kokevat lähiöelämän rauhallisuuden, josta puhutaan ympäristön lisäksi asuinalueen näkökulmasta. Monet pitävät rauhallisesta ja luonnonläheisestä, mutta kuitenkin kaupungin lähelle sijoittuvasta asuinalueesta.

> Kulkuyhteydet ovat hyvät, muttei silti tarvitse asua aivan keskustassa. (N99 lukio)
>
> Haluan asua rauhallisessa paikassa, mutta lähellä kaupunkia. (N98 ammatillinen)
>
> [Pidän] siitä että luonto on lähellä, mutta kaupunkikaan ei ole liian kaukana. (N99 ammatillinen)
>
> Pientaloalue kaupungin palveluiden lähellä on juuri täydellistä. (00 lukio)
>
> [Pidän] luonnon ja kaupungin yhdistelmästä. (N99 lukio)
>
> Naturen har alltid gett mig bra filis det skulle vara bäst att [bo] nära natur. (M99 lukio)
>
> Pidän teknologian kuvauksesta, sekä tulevaisuuskuvan suhteesta luontoon. Myös ajatus työn sisällöstä sekä hyvistä liikenneyhteyksistä kuulostaa mainiolta.(M98 lukio)

Vaikka lähiöelämästä pidetään nuorten keskuudessa monipuolisesti ja kaupungin tuntumassa asumisessa on paljon hyviä puolia, mielipiteet myös jakautuvat nimenomaan asuinalueen ja sen sijainnin suhteen. Tulevaisuuskuvan esteet-vastauksissa jotkut nuoret kertovat haluavansa asua mieluummin esimerkiksi kaupungin keskustassa tai toisenlaisella asuinalueella eivätkä koe lähiössä asumista omakseen. Joissakin vastauksissa lähiöasumisen esteisiin liittyy esimerkiksi taloudelliset seikat, kun taas jotkut pitävät lähiöelämää tylsänä tai he eivät halua olla liian läheisiä naapureidensa kanssa.

> Sopivasta asumismuodosta, eli ei liian rauhallista ja pysähtynyttä eikä keskellä metropolia. Lähellä on paljon naapureita ja asuinalue on eloisa ja lähellä luontoa. Olen aktiivinen. Palvelut ovat lähellä. Näistä kuudesta vaihtoehdosta paras. Naapurustossa on käytetty korkeatasoista teknologiaa ja ympäristöasiat ovat kunnossa. (M99 lukio)
>
> Denna framtid är mycket sannolik. Jag gillar lugnet, men att centrum ändå är nära. (N00 ammatillinen)

4. Johtopäätökset

Työ, asuminen ja elämäntapa nuorten toiveissa

Työllä on merkittävä rooli tutkimukseen osallistuneiden nuorten tulevaisuuden haaveissa ja odotuksissa. Unelmien työn elementteinä nähdään muun muassa mahdollisuus vaikuttaa työn sisältöön ja joustavuus. Monet myös mainitsevat toivovansa vakituista työsuhdetta.

> Pysyvä työ mutta itsellä vaikutusvaltaa siihen ja kykyä joustaa, hyvä palkka. (N99 lukio)

Tutkimukseen osallistuneista nuorista monet ilmaisevat haluavansa työn, joka on sisällöltään mielenkiintoista, mutta mielenkiintoisen työn konkreettisia ulottuvuuksia avattiin vähemmän. Osa toivoi työltä konkreettisuutta, toisille taas mielenkiintoinen työ pitää sisällään haasteita ja mahdollisuuden edetä uralla. Vaikka hyväpalkkaista työtä pidettiin toivottavana, nostettiin sen rinnalle ajatus siitä, että työtä ei tehdä vain rahan takia vaan se tarjoaa myös muuta merkitystä elämälle.

> Haluaisin elää melko keskellä kaupunkia, lähellä palveluita ja ystäviä. Haluan työni olevan mielenkiintoista ja riittävän hyväpalkkaista, jotta voin toteuttaa muita halujani. (M98 lukio)

> Työ, jossa voi matkustaa paljon ja on kansainvälinen, ja jota en tee vain palkan takia. (N00 lukio)

Nuoria miellyttää ajatus joustavasta työstä, jossa työntekijällä on mahdollisuus vaikuttaa työtuntien ajoitukseen työpäivän aikana. Sen sijaan nuorten keskuudessa on epäselvyyttä siitä, mitä etätyö oikeastaan tarkoittaa.

> Liika etätyö ei ihan tunnu sopivalta itselleni, mutta olen työelämässä kokematon vieläkin. (N00 lukio)

Olisi kiinnostavaa selvittää tarkemmin, millaiset asiat nuorten näkökulmasta tekevät työstä mielenkiintoisen. Jos tällainen selvitys tehtäisiin osallistavin menetelmin, olisi samalla mahdollista esitellä nuorille työelämän sisältöä tällä hetkellä sekä pohtia yhdessä, voiko yksilö itse vaikuttaa valinnoillaan työnsä sisältöön tulevaisuudessa.

Osa tutkimukseen osallistuneista nuorista näki automaation lisääntymisen uhkana työllistymiselle tulevaisuudessa. Tällä hetkellä tiedotusvälineissä puhutaan paljon työelämän murroksesta ja robotisaation ja digitalisaation roolista siinä. Vähemmälle tiedotusvälineissä on jäänyt sen havainnollistaminen, että niin arjen toiminnoissa kuin työelämässä automaatiota on hyödynnetty jo pitkään, mutta sovelluksiin ei kiinnitetä huomiota, sillä harvemmin on kyse ihmismäisistä roboteista. Teknologian sovellukset ovat monin tavoin osa nuortenkin arkea. Avaamalla nuorille sitä, miten he omassa elinpiirissään käyttävät teknologiaa, olisi mahdollista lisätä nuorten kykyä arvioida teknologian roolia tulevaisuuden työelämässä ja monipuolistaa teknologiaan liittyviä käsityksiä.

Nuoret ovat heterogeeninen ryhmä ja tämä näkyy myös asumiseen ja elämäntapaan liittyvissä toiveissa. Suuri osa nuorista toivoo asuvansa tulevaisuudessa kaupungissa tai sen lähistöllä. Pienempi osa tutkimukseen osallistuneista nuorista ilmaisee selvästi haluavansa asua

tulevaisuudessa pienellä paikkakunnalla tai maaseudulla. Asumisen sijainti ja työn sijainti liittyvät toisiinsa. Toiveammatti voi määritellä asumisen sijaintia ja viedä esimerkiksi kansainvälisiin ympäristöihin. Toisaalta nuoret pohtivat, onko heidän mahdollista asua toivomallaan tavalla ja seudulla, jos töitä ei sieltä löydy. Nuorten näkökulmasta olisi hyödyllistä, jos yhteiskunnassa käytäisiin enemmän keskustelua esimerkiksi siitä, millaiset mahdollisuudet yksilöillä käytännössä on tehdä etätyötä ja mitä etätyön tekeminen tarkoittaa. Kysymys liittyy yleisemminkin työelämän muotoihin yhteiskunnassa, sillä etätyön määrä on lisääntynyt hitaammin kuin on oletettu (esim. Pyöriä & Ojala 2015).

Unelmatulevaisuuden esteet

Tutkimukseen osallistuneet nuoret pohtivat sekä työpaikan saamiseen liittyviä ongelmia yleensä että hyväpalkkaiseen ja miellyttävään työhön pääsemistä. Pienet tulot ja mahdollinen työttömyys mainitaan usein esteinä toiveiden tulevaisuuden toteutumiselle. Koulutus nousee yhdeksi merkittäväksi esteiden teemaksi tulevaisuuskuvien toteutumiselle, sillä osa on huolissaan haluamansa opiskelupaikan saamisesta tai omista kyvyistään kannattaviksi katsomilleen aloille suuntautumiseksi.

> Huono stressinsietokyky sekä heikot ihmissuhdetaidot rajoittavat mielestäni tulevaisuuttani huomattavasti. Myös alhaiset arvosanat joissain kouluaineissa voivat vaikuttaa asiaan. (99 lukio)

Monet nuoret näkevät unelmatulevaisuutensa saavutuksena, joka ansaitaan ahkeruudella opinnoissa sekä työelämässä ja siten osa ajattelee unelmien esteenä olevan myös esimerkiksi oma viitseliäisyys, rohkeus tai sinnikkyyden puute. Huoli opiskelupaikan saamisesta, opiskeluissa onnistumisesta ja omista kyvyistä sekä myöhemmin työpaikan saamisesta on jonkin verran lisääntynyt nuorten keskuudessa viimeisten 25 vuoden aikana (Lindfors, Solantaus & Rimpelä 2012). Pieni osa nuorista pohtii, jaksavatko he viedä opinnot kunnialla päätökseen. Oman motivaation säilymiseen liittyvät epäilykset, jotka voivat vaikuttaa siihen, millaisia tavoitteita nuori elämälleen asettaa, nousee tutkimuksessa esiin nousseiden huolten keskeltä aiheeksi, jonka syihin ja seurauksiin olisi hyvä kiinnittää huomiota, koska sillä on merkitystä sekä yksilöiden elämään että suomalaisen työelämän toimivuuteen tulevaisuudessa.

Tulevaisuusajatteluun orientoituminen ja yhteiskuntaan osallistumien

Tutkimukseen osallistuneiden nuorten keskuudesta löytyy erilaisten elämäntapojen ja arvojen kannattajia. Työskentely tulevaisuusleireillä sekä kyselyn tulevaisuuskuvien toivottavuuden ja todennäköisyyden arviointi haastoivat nuoria tutustumaan erilaisiin valintoihin ja mahdollisuuksiin elää, ja samalla miettimään omia arvostuksia ja toivetulevaisuuden sisältöä. Näitä pohdintoja kuvaavat esimerkiksi seuraavat sitaatit, joissa nuoret ovat pohtineet, löytyisikö oma unelmatulevaisuus kyselyn vaihtoehtojen joukosta ja mitä elementtejä he sieltä valitsisivat.

> Löysin suurin piirtein unelmatulevaisuuteni. Valitsin omakotitalon, joustavan työn, maanläheisyyden. (N99 ammatillinen)

> Kaikissa oli paljon hyvää, jossain enemmän jossain vähemmän, siksi paras kuva muodostuisi kaikkia eri kuvia yhdistämällä. Itse valitsisin ainakin ekologisuuden, kansainvälisyyden, hyvän palkan ja mukavuuden. (N99 lukio)

> Ensimmäinen [tulevaisuuskuva] kuvasi selkeästi parhaiten tavoitteita, mutta sekin oletettavasti aliarvioi teknologian vaikutuksen työmarkkinoihin. Asumisen suhteen kylläkin haluaisin luultavasti sijaita keskustassa. (M00 lukio)

> Oma tulevaisuudenkuvani löytyisi nimenomaan yhdistämällä tiettyjä palasia sieltä sun täältä. Tärkeimpinä ja mieluisimpina palasina: kestävä kehitys, kiva duuni, kaupunkielämä, turvallisuus, yhteisöllisyys ja yhteistyö, globaali toiminta sekä vapaa-aika. (N00 lukio)

Tutkijoiden tulevaisuusleiriaineiston pohjalta rakentamien tulevaisuuskuvien pohjavire on myönteinen, sillä aiemmissa tutkimuksissa on havaittu myönteisten tulevaisuuskuvien toimivan paremmin tulevaisuutta koskevaan ajatteluun ja tavoitteiden asettamiseen rohkaisemisessa. Tulevaisuuskuvat ja niiden elementit eivät kuitenkaan ole vain positiivisia tai negatiivisia vaan yksilön omista arvoista ja näkemyksistä riippuu, miten hän niitä tulkitsee. Se, mikä yhdelle on positiivinen vaihtoehto, voi toiselle näyttäytyä ei-toivottavana kehityksenä, kuten yllä olevat sitaatitkin osoittavat.

Tulevaisuusleirit ja tulevaisuuskuvien kanssa työskentely tarjoavat hyvän mahdollisuuden ottaa käsittelyyn erilaisia tulevaisuuteen liittyviä kysymyksiä nuorten kanssa, kuulla heidän ajatuksiaan ja keskustella erilaisista arvostuksista, valinnoista ja niiden seurauksista käsiteltäviin aiheisiin liittyen. Kun puretaan myönteisten tulevaisuuskuvien toteutumisen esteiksi mainittuja teemoja, on mahdollista keskustella nuorten tulevaisuuteen liittämistä huolista ilman, että tulevaisuutta lähtökohtaisesti kuvattaisiin kielteisin sävyin. Vaikka päällimmäisenä kommenttina olisi erään ammatillista oppilaitosta käyvän pojan kirjoittaman toteamuksen tavoin, että ”näitä nyt ei liikaa pidä miettiä”, voivat tulevaisuusleirit ja tulevaisuuskuvien hyödyntäminen avata erilaisia näkökulmia tulevaisuuteen ja toimia virikkeinä, jotka synnyttävät oivalluksia siitä, mitä asioita itse pitää tärkeinä ja miten niitä voi edistää.

Tämän tutkimuksen perusteella nuoret haluavat kokea kuuluvansa yhteiskuntaan. Tulevaisuudentutkimuksen perusajatuksiin kuuluu, että tulevaisuus ei vain tapahdu vaan sitä tehdään yhdessä tämän päivän valintojen kautta. Nuorten kutsuminen eri tavoin mukaan yhteiskunnan yhteisestä tulevaisuudesta käytävään keskusteluun ja heidän näkemystensä kuunteleminen ja huomioon ottaminen ovat osa tätä yhteistä tulevaisuuden tekemistä. Erilaiset osallistavat menetelmät, kuten tulevaisuusleirit, tarjoavat hyviä mahdollisuuksia toteuttaa näitä tavoitteita käytännössä. Samalla ne tukevat ja rohkaisevat nuoria tulevaisuuteen suuntautuvaan ajatteluun.

Nuorten tulevaisuuskuvat 2067-hankkeen tulosten seitsemän keskeistä teemaa

Nuorten tulevaisuuskuvat 2067-tutkimuksen tulosten pohjalta tiivistettiin seitsemän osa-aluetta, joihin tutkimukseen osallistuneiden nuorten näkökulmasta tulisi kiinnittää huomiota yhteiskunnan kehittämisessä ja päätöksenteossa.

1. Tulevaisuudessa tulisi nuorten näkökulmasta olla mahdollista tehdä erilaisia asumisvalintoja ja asua erilaisissa ympäristöissä elämän eri vaiheissa, sillä monimuotoisuus asumisvalinnoissa lisää arjen hyvinvointia. Kaupunkialueilla ja maaseutualueilla on asuinympäristöinä erilaisia vahvuuksia ja nuorten keskuudessa molemmat alueet saavat kiinnostusta osakseen.

2. Elinympäristön vehreys ja mahdollisuus nauttia luonnosta osoittautuivat tässä tutkimushankkeessa nuorille tärkeiksi arvoiksi. Nuoret kiinnittivät tulevaisuuskuvissa huomiota siihen, onko asuinalueen lähellä tarjolla luonnonympäristöä. Kyse ei ole vain pääsystä liikkumaan luonnonympäristöön vaan myös siitä, millaiset ovat näkymät kodin lähiympäristössä. Luonnonympäristöillä on merkitystä kaikenikäisten hyvinvointia ylläpitävänä tekijänä.

3. Teknologian kehityksen toivotaan olevan laadultaan sellaista, että se edistää myös ympäristön hyvinvointia. Samalla myönteisiä ympäristöarvoja tukevan teknologian toivotaan olevan helppokäyttöistä. Ympäristöystävälliset ratkaisut muun muassa energiantuotannossa ja materiaalien tehokas hyödyntäminen kierrättämällä kuuluvat yhä useamman nuoren näkemyksen mukaan kestävän yhteiskunnan piirteisiin.

4. Nuoret toivovat erilaisten palveluiden, harrastusmahdollisuuksien ja tapahtumien olevan helposti saavutettavissa. Monille saavutettavuus tarkoittaa mahdollisuutta liikkua paikasta toiseen kävellen, pyörällä tai julkisilla liikennevälineillä. Ne, jotka haluavat asua kauempana keskustasta, painottavat toimivia liikenneyhteyksiä.

5. Tutkimukseen osallistuneet nuoret antavat paljon arvoa perheelle sekä ystäville ja toivovat, että heillä on tulevaisuudessa mahdollisuus elää tasapainoista arkea yhdessä läheisten kanssa. Osa nuorista kannattaa yhteisöllisyyden lisääntymistä, toisille mahdollisuus akkujen lataamiseen rauhassa perheen kanssa on tärkeää. Yksinäisyydeltä halutaan välttyä. Yksilöiden ja perheiden työn ja vapaa-ajan tasapainoinen suhde ylläpitää hyvinvointia ja toimii vastapainona työelämän vaatimuksille.

6. Nuoret pitävät työtä tärkeänä ja ilmaisevat haluavansa kuulua yhteiskuntaan ja vaikuttaa siellä. Työ rytmittää arkea ja tulevaisuudelta toivotaan eri tavoin mielekästä työtä. Teknologian kehittyminen ja robotisaatio nähdään sekä mahdollisuutena että uhkana ihmisten tekemälle työlle. Tutkimukseen osallistuneista nuorista suuri osa toivoo saavansa tulevaisuudessa vakituisen työn. Tulevaisuuden työelämää ajatellen nuoret tarvitsevat tukea omien kykyjen tunnistamisessa ja kannustusta aktiiviseen toimijuuteen omassa elämässään. Työuran rakentamisen tueksi tarvitaan sisäisen johdonmukaisuuden kehittämistä ja resilienssin eli joustavuuden vahvistamista, jotta omat tavoitteet voisivat toteutua tulevaisuuden työelämän muuttuvissa toimintaympäristöissä. Nuorten tavoitteet oman työuran suhteen vaihtelevat. Osa tavoittelee kansainvälistä uraa tai haluaa vaikuttaa asioihin työllään, toisille taas tärkeää on rauhallinen tahti ja kohtuullinen toimeentulo. Yhtä yhtenäistä työnteon mallia ei ole. Erilaisten työurien rakentaminen on mahdollista, jos yhteiskunnasta löytyy joustavia rakenteita, jotka tukevat elämän eri osa-alueiden, kuten työn, opiskelun, yrittäjyyden ja järjestötoiminnan yhteensovittamista eri elämänvaiheissa.

7. Nuoret suhtautuivat tulevaisuuteen tutkimuksen eri vaiheissa enimmäkseen myönteisen odottavasti. Huolta herättivät lähitulevaisuuteen liittyvät konkreettiset kysymykset koulutus- ja työpaikan saamisesta sekä ympäristön tilaan liittyvät haasteet. Käsitykset omista vaikutusmahdollisuuksista vaihtelivat. Nuorten tulevaisuustietoisuuden edistäminen ohjauksen keinoin voi antaa nuorille valmiuksia käsitellä tulevaisuuteen liittyviä huolenaiheita ja edistää aktiivista asennetta tulevaisuuden rakentamiseen sekä tukea nuorten valmiutta suunnistaa muuttuvissa toimintaympäristöissä. Koska yhteiskunnassa esiin nousevat ja yksilöiden mielissä elävät erilaiset tulevaisuuskuvat vaikuttavat tehtäviin päätöksiin, on niiden sisällöistä hyvä käydä keskustelua eri yhteyksissä ja tiedostaa niiden aineksia. Nuorten näkemysten kuuntelemista ja huomioonottamista yhteiskunnan toimintoja kehitettäessä voidaan lisätä luomalla mahdollisuuksia keskustella ja työstää yhteiskuntaan ja tulevaisuuteen liittyviä kysymyksiä yhdessä. Erilaisia menetelmiä, kuten esimerkiksi tulevaisuusleirimenetelmää, hyödyntämällä voidaan madaltaa kynnystä osallistua kehittämistyöhön ja samalla vahvistetaan nuorten kansalaistaitoja.

Kuva 2. *Suomi 2050-luvulla ja elementit, joista toivottava tulevaisuuskuva kyselyyn osallistuneiden nuorten näkökulmasta rakentuu.*

Lähteet

Eckersley, R. (1999). Dreams and expectations: Young people's expected and preferred futures and their significance for education. *Futures* 31: 73–90.

Hicks, D. & Holden, C (2007). Remembering the future: what do children think? *Environmental Education Research* 13(4), 501-512.

Kasvio, Antti 1994. *Uusi työn yhteiskunta. Suomalaisen työelämän muutokset ja kehittämismahdollisuudet.* Gaudeamus, Helsinki.

Kupari, T. (2011) *Omaa kotia etsimässä: Nuorten asuminen 2010*. Suomen ympäristö 1/2011. Ympäristöministeriö, Helsinki.

Limnéll, J. & Rantapelkonen, J. (2017). Pelottaako? *Nuoret ja turvallisuuden tulevaisuus*. Docendo, Jyväskylä.

Lindfors, P., Solantaus, T. & Rimpelä, A. (2012). Fears for the future among Finnish adolescents in 1983–2007: From global concerns to ill health and loneliness. *Journal of Adolescence* 35, 991–999.

Myllyniemi, S. (2013). *Vaikuttava osa*. Nuorisobarometri 2013. Nuorisoasiain neuvottelukunnan julkaisuja nro 50, Helsinki. Viitattu 9.6.2016. Saatavilla: https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2014/02/Nuorisobarometri_2013_lowres1.pdf

Myllyniemi, S. (2017). *Katse tulevaisuudessa*. Nuorisobarometri 2016. Nuorisoasiain neuvottelukunnan julkaisuja nro 56, Helsinki. Viitattu 8.9.2017. Saatavilla: https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2017/03/Nuorisobarometri_2016_WEB.pdf

Penttinen, P. (2016). Viettäisinkö elämäni periferiassa? Nuorten muuttoalttius Itä-Suomessa. Antti Kivijärvi & Marja Peltola (toim.), Lapset ja nuoret muuttoliikkeessä. Nuorten elinolot -vuosikirja 2016, 149–165. Nuorisotutkimusseura, Helsinki. Viitattu 12.9.2017. Saatavilla: http://www.julkari.fi/handle/10024/131342

Pyöriä, P. & Ojala, S. (2015). Kuka tekee palkkatyötä kotona? *Tieto&trendit,* 15.12.2015. Viitattu 28.9.2017. Saatavilla: http://tietotrendit.stat.fi/mag/article/148/

Pöyliö, S. & Suopajärvi, L. (2005). *Perusturva ja punainen tupa: Nuorten osaajien työtä ja asuinympäristöä koskevat odotukset.* Työpoliittinen tutkimus 275. Työministeriö, Helsinki.

Rubin, A. (2000). *Growing up in Social Transition: In Search of a Late-modern Identity*. Turun yliopiston julkaisuja, sarja B, Humaniora osa 234. Turun yliopisto.

Rubin, A. (2002). Nuoren ohjenuorat. Tulevaisuusnäkökulman avaamisen merkityksestä. Teoksessa Anu Haapala (toim.): *Tulevaisuuskasvatus*, s. 28−49. PS Kustannus, Jyväskylä.